

YAZILAR

DENİZ KARAKURT

© Deniz Karakurt

Her hakkı saklıdır. Kaynak belirtmeden alıntı yapılamaz, paylaşılamaz.

Yazara atıf yapılarak istenilen uzunlukta alıntılanabilir, tümüyle paylaşılabilir.

SU VE UYGARLIK

-Sivas'ta su ve medeniyet ilişkisi-

Belki ilk duyduğumuzda kulağa inanılmaz gelecektir ama, Sivas şehrinin tarihinin M.Ö. 8000'li yıllara kadar gittiği arkeolojik bulgulardan anlaşılmaktadır. Yani yaklaşık 10.000 yıllık tarihi olan bir kenttir Sivas. Elbette ki, binlerce yıl boyunca şehrin kapladığı alan bir köyden büyük değildir. Bugün anladığımız biçimiyle bir şehir niteliği taşımaz o çağlarda. Gözlerimizi kapatıp tarih içinde bir yolculuğa çıktığımızda, doğanın içerisinde kaybolmuş bir yerleşim birimi görürüz. Bugün var olan kentin yerinde tepeler, dereler, ağaçlık araziler yer almaktadır. Belki bir miktar tarıma açılmış arazi parçaları, tarlalar bulunmaktadır. Hitit devleti sınırları içerisinde bu yerleşim birimi büyür ve bugünkü ölçülerde küçük bir kasaba boyutuna ulaşır. Pers İmparatorluğu, Büyük İskender'in Makedonya İmparatorluğu, Sasaniler, Moğollar, Selçuklular, Danişmentliler, Osmanlı İmparatorluğu şehre hakim olan belli başlı devletlerdir. Elbette ki bu imparatorlukların hakimiyeti, yalnızca coğrafi, askeri veya siyasi olmayıp aynı zamanda medeniyet ve yaşam anlamında derin izler bırakmışlardır şehrin tarihi ve kültürel dokusu üzerinde. Mimarisini, tarımını, inançlarını ve dilini etkilemişlerdir.

İmparatorlukların ve yerleştirdiği kültürlerin şehirler üzerindeki etkileri farklı sosyolojik anlayışlarla ele alınıp değerlendirilerek çözümlenebilir ancak bazen basit yaklaşımların bilimsel analizlere temel teşkil edebileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda pek çok sosyolog, tarihçi ve kültür araştırmacısının bildiği basit bir gerçeğe işe başlamak yerinde olacaktır. Su ve medeniyet ilişkisi...

Aksi her zaman mümkün olmakla birlikte, bir genelleme yaparak büyük medeniyetlerin ve hatta en basit yerleşim birimlerinin ve her ölçekten şehirlerin su kıyısında kurulduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Bu noktadan hareketle Sivas'ın tarihin derinliklerine uzanan geçmişinde en önemli yeri hemen yanı başında bulunan Kızılırmak'ın tuttuğu gerçeğini yadsımak mümkün değildir. Hatta biraz fazla iddialı bir yaklaşımla Kızılırmak olmasaydı Sivas da var olmazdı diyebiliriz veya Kızılırmak başka bir yerden geçiyor olsaydı muhtemelen bu şehirde orada kurulmuş olurdu öngörüsünde bulunabiliriz.

Kızılırmak Anadolu'nun en büyük akarsularından birisi olarak çevresinde kümelenen her kültüre ve topluluğa besin ve bereket sağlamış, söylencelerine halk anlatılarına konu olmuştur. Çünkü akarsu doğaya bolluk getirdiği, kurak toprağa can verdiği kadar insanoğlunun hayal gücüne, anlatım yeteneğine de coşkun bir kaynak sağlar. O nedenledir ki, bu ırmağın etrafında yeşerip büyüyen uygarlıklarda, kurulan şehirlerde onun izlerine rastlamak mümkündür. Antik dönemlerde Hitit efsanelerinde, ortaçağlarda köy odalarında anlatılan halk hikayelerinde, günümüzde Aşık Veysel'den tutun da diğer pek çok yerli ozanın şiirlerinde Kızılırmak bazen bolluk ve hayat kaynağı olarak, bazen sellerle, içine düşüp boğulanların, yıkılan köprülerin öyküleriyle can alıcı olarak tasvir edilir.

Gelin yedin kızlar yedin
Nice ela gözler yedin
Seksen doksan yüzler yedin
Kızılırmak seni seni

Gençler yersin koca yersin
 Gündüz yersin gece yersin
 Hakim benden sormaz dersin
 Kızılırmak seni seni

Dizeleri Aşık Veysel'in saziyla birlikte dile gelmiş ve coşmuştur tıpkı Kızılırmak gibi...

Kızılırmak sözcüğünün kökenine baktığınızda, zaten bu adı neden aldığını kendisi ele vermekte ve açıklamaktadır. Kızıl bir rengi vardır, güz ve bahar aylarında. Ancak bu renk her ne kadar etkileyici çağrışımlar meydana getirirse de, aslında taşıyıp götürdüğü bereketli toprakların doğal boyasından açığa çıkar. Sürükler denize doğru bu altın değerindeki bakır renkli toprakları. Gelişen tüm teknik imkanlara rağmen, toprak kaybına etkin ve geniş kapsamlı, yeterli bir çözüm üretilebilmiş değildir ve yağmur mevsimlerinde vahşi hayvanlar gibi böğürerek önüne ne çıkarsa alıp götüreren bu ırmak 10 bin yıldır olduğu gibi bugünde tarıma en elverişli toprakları çalar götürür. Gerçi yeri gelmişken belirtmekte de fayda vardır. Irmak, toprak, şehir ve insan ilişkisindeki tek hırsız Kızılırmak değildir. İnsanoğlu da çok şey çalmıştır ve çalmaya da devam etmektedir, kendisini besleyen bu çalkantılı nehirde. Kendisine şaşırtıcı büyüklükte yayın balıkları veren, ısıltılı pullarından sular sıçrayan sazanlar sunan, bahçesini sulayan, önüne kurulan barajlarda elektrik üreten kızıl nehre nankörlük yapan insanoğlu, kanalizasyonlar bağlamış, plastik atıkları içine dökmüş, etrafını kirletmiş, avlanmak adına balık yavrularını öldüren patlayıcılar atmış, ilaçlar dökmüş, hatta elektrik vermiştir. Ve bütün bu olumsuzlukları artarak sürdürmektedir. Kendisine medeniyet veren suya, gayr-i medeni bir yaklaşım sergilemektedir insanoğlu. Halbuki Kızılırmak, türlü çeşitli ve farklı büyüklükteki balıklara, yengeçlere, su yılanlarına, yaban kuşlarına, sucul bitkilere, su samurlarına barınak teşkil eden, her tür canlıya ayırım yapmadan kucak açan doğal bir medeniyet beşiğidir. Örnek alındığında ibret alınacak, ders çıkarılacak büyük bir uygarlık modelidir.

Büyüklerimizden duyduğumuza göre eskiden köylerde, kırsal kesimlerde bahar aylarında tepsilerle, sinilerle peynirler, çökelekler akarsulara göllere dökülürmüş. Neden mi? Balık yavruları daha iyi beslenebilirler diye... Doğadan yalnızca almayan, yeri geldiğinde verebilen, ondan kopuk değil doğayla bütünleşik yaşayabilen büyük bir medeniyet anlayışının görkemi karşısında saygı duymamak mümkün müdür? Günümüzün yalnızca tüketmeye, hep almaya, kirletmeye, sonuçlarını düşünmeden yok etmeye dayalı çıkarıcı anlayışı ise uygarlıktan ne kadar uzak, ne kadar basit kalmaktadır yok olan bu büyük zihniyetin ve onun yansıması olan kültürün yanında. Kızılırmak, artık yitip gitmekte olan o devirlerde, kirli atık taşıyan bir akıntı değil, ondan beslenen uygarlığın ve o uygarlığa ait insanların saygı duyduğu yaşayan bir varlıktır.

Sivas'ın Zara ilçesi yakınlarındaki Kızıldağlar'dan doğan ve rengini de ilk olarak bu dağın ve etrafındaki arazilerin toprağından sindirmeye başlayan ve kendisine katılan derelerle, çaylarla daha küçük akarsularla birleşerek büyüyen bu hayal ırmağı acıları, mutlulukları, elemeleri, hüznü, şenlikleri, sevinçleri taşımaktadır koynunda sonsuzluğa... Her ne kadar kirletilmiş olsa da, gelen sellerin ardından temizlenen nehrin ısıltısı vurur gece yarısı ay ışığında şehrin üzerine.

Su hayat demektir. Su medeniyet demektir. Sivas her ne kadar karasal bir coğrafyanın bir bozkır kenti olarak algılsa da, aslında yanı başındaki büyük ırmağın koynuna sokulmuş, onun bolluğuna kök salmış bir su şehridir. Bu öngörüü tarih öncesinde Sivas'ın kuruluşuna dair efsanelerde bulmak mümkündür. Tarihsel söylencelerden edinilen bilgilere göre Sivas şehri henüz yokken, bu topraklarda bir yerleşim alanı kurulmadan önce, bölgede devasa ağaçlar bulunurmuş. Bu ulu ağaçların içinde bir yerde kaynayan üç pınar varmış. Bu kaynaklardan ilki "Yaratıcı'ya şükür", ikincisi "ana babaya minnet" ve üçüncüsü de "küçüklere şefkat" anlamına gelirmiş. Zaman içinde kutsal görülen bu su kaynaklarının çevresinde küçük bir yerleşim merkezi kurulmuş ve büyüyerek bir şehir haline gelmiş. Yeri gelmişken hemen ifade etmek gerekir ki, Sivas'ta yer alan "Çermik" (kaplıca) kültürü bu suya dayalı uygarlık anlayışının doğal bir sonucudur. Günümüzde her ne kadar artan ulaşım olanakları sonucu gününbirlik gidiş gelişler öne çıkmış olsa da, otellerin var olmadığı veya yetersiz olduğu dönemlerde Sivas halkı "Sıcak Çermik" ve "Soğuk Çermik" adlarıyla bilinen kaplıcaların yakınlarına çadırlar veya tahtadan sökülebilir barakalar kurarlar ve günlerce hatta haftalarca ikamet ederlerdi. Sivas'ta uzun yıllardır yaşayan her ailenin geçmişinde buna dair bir anı mutlaka vardır. Ya kendisi veya ana babası gidip o çadırları yahut barakaları kurmuş ya da bir akrabasının, komşusunun kurduğu bu geçici konutlara misafir olmuştur. Hiçbiri değilse bile en azından tanıdıklarının bu konuya dair anıları dinlemiştir.

Şehrin yaşlıları çoğu zaman caddeleri, sokakları, mahalleleri eskiden o civarda akan ancak günümüzde ya üzeri kapatılmış ya da kanalizasyon akarı haline getirilmiş olan bir derenin ya da çayın adıyla tarif ederler ve o akarsularla birlikte anımsarlar o bölgeyi; Pünzürük Çayı, Çorağan Deresi, Murdar Irmak... Sonradan ıslah edilerek çevresi mesire yeri haline getirilen Mısımlı Irmak'da yerini korumaktadır gönüllerde. Şehrin içindeki bu dereler de tıpkı kırsal kesimdeki diğer akarsular gibi Kızılırmak'a kavuşmaktadırlar.

Bir akşam günbatımında sessiz bir yerde Kızılırmak kıyısında susup nehrin çağlıtısına kulak verdiğinizde size eski çağların hikayelerini anlatacaktır.

SU İTLERİ

Çocukluğumda yaz tatillerim Akçakışla Köyü'nde geçti. Kırsal hayatı ve köy yaşamını tüm yönleriyle çok iyi bilirim. Aynı zamanda, köy odalarında dile getirilen sözlü anlatım geleneğini ve Anadolu halk edebiyatını yakından tanırım.

Bizler küçükken, köyümüzün içerisinden geçen ve yörede "Öz" adı verilen (Orta Asya Türkçe'sindeki, akarsu anlamına gelen "Öğüz" kelimesinin farklı bir söylenişi olduğunu yıllar sonra öğrendiğim,) Kaldırak Irmağı'nda oynar ve yüzerdik. Irmağın suyu o zamanlar boldu.

Bazı akşam üzerleri bir çocuk bağırması duyulurdu: "Su itleri geldiiii!..." Bunu duyan biz çocuklar da su itlerini izlemek için ırmağın kenarına koşardık. Eve dönünce babaannem kendi kendine söylenirdi: "Eskiden su itleri Öz'ün içinde hoplaşırlardı. Şimdi çoluk çocuk, su itleri geldi diye seviniyor da izlemeye gidiyor; gördük diye seviniyor. Su itleri de kayboldu..." Babannem hem haklı idi hem de yanılıyordu. Haklıydı, çünkü: Su itleri onun gençlik yıllarına kıyasla gerçekten kaybolmuşlardı. Yanılıyordu; çünkü daha bütünüyle yitip gitmemişlerdi. Peki şimdi durum ne? Ben su itlerini izlemeye giden ve onları gören son neslin bir ferdi olarak kaldım. Şimdi köy çocuklarına "Su iti"ni sorduğunuzda şaşkın şaşkın bakıyorlar yüzünüze... Tanımıyorlar o hayvanı. Varlığından bile habersizler. Çünkü yok oldular bu sevimli hayvanlar; belki de çok az kalan nüfusları ile insan elinin değmediği sınırlı alanlara çekildiler.

Öz'e kirli atık sular bağlandı bir zamanlar. Basit bir ağla bir gecede çekilen balığın 3 evi doyurduğu sularda balık kalmadı. Su da kalmadı ya... (Belki abartıyorum ama o koca ırmak bir dere kadar ufaldı.) Köyden kente hızlı göç sadece belki de bu konuda fayda sağladı da, insanların köyleri boşaltmasıyla birlikte ırmaklar yeniden topladı kendisini.

Ben ise "Su iti"nin aslında "Su samuru" olduğunu 15 yıl sonra öğrendim.

Ne istedi insanoğlu bu zavallı hayvanlardan? Su itlerinden ne istedik? Ben cevabı bilmiyorum.

Anadolu sözlü anlatım geleneğini yakından tanıdım kendi köyümüzde ve çevre köylerde... Eskiden kış günlerinde, köy topluluğunun ortak malı olan köy odalarında ocağın etrafında günlerce, hatta haftalarca süren masalsı öyküler anlatılırdı. Bunlar teknolojinin henüz gelişmemiş olduğu dönemlerde dizi filmlerin, arkası yarınlara yerini tutardı. Ben, çocukluk yıllarımda bu sözlü anlatım geleneğinin son örneklerine tanık olma fırsatını yakaladım.

Kaldırak Irmağı ve orada yaşayan su itleri (su samurları) için ve de tıpkı onlar gibi doğal yaşamın bir parçası olan ve yitip giden Anadolu sözlü anlatım geleneği için yapılabilecek birşeyler varsa yardımcı olabilmek adına elimden geleni yapmaya çalışıyorum.

Çünkü doğayı kaybetmek, geleceğimizi kaybetmek demektir. Sözlü geleneği unutmak demek edebiyatın bir ayağının aksaması demektir. Eserlerimi yazarken hep bu anlayışla yaklaştım.

MEVLANA (İLK DERS)

Şems-i Tebrizi'nin Mevlana Celaleddin Rumi'ye verdiği birinci derstir.
Sabreyleyip okuyana...

Şems-i Tebrizi bilindiği üzere Mevlana'nın gönül dünyasında ve manevi mertebeleri kat etmesinde önemli bir yere sahip olan bir şahsiyettir. O tasavvuf tarihinin en gizemli kişiliklerinden birisidir. Hakkında, hayatına dair çok da fazla şey bilinmez tarihsel olarak. Etkileyici bir karakteri vardır. Derin bir birikime ve sezgiye sahiptir. Tasavvuf tarihçilerinin verdikleri bilgiye göre; o öğrencileri eğitmez, onun işi hocaları eğitmektir. Hatta karşılaştıklarında Mevlana'nın zaten yeterince büyük bir ünü, çevresi ve etki alanı bulunduğu, ayrıca pek çok alimi etkilediği göz önüne alınırsa, Şems'in asıl işinin hocaların hocasıyla olduğu, vazifesinin onun eğitimini tamamlamak olduğu dahi öne sürülebilir. Çünkü eğitim bitmeyen bir süreçtir, insanın bildikleri bilmediklerinin yanında, anladıkları anlamadıklarının yanında, öğrendikleri henüz öğrenmediklerinin yanında neredeyse bir hiçtir. Oldukça geniş bir bilgi birikimi bulunduğu halde en basit şeyleri bile daha yeni öğrendiğini fark eden insan şaşkınlık içinde kalır çoğu zaman.

İşte Mevlana da kendisine ders vermesi (daha doğrusu muhabbet etmesi, fikir alışverişinde bulunması ve bu arada da onun ilminden yararlanmak, daha fazla şeyler öğrenebilmek) için Şems-i Tebrizi'yi ikna eder. Eve gelir, otururlar sessiz sakin bir odaya. Rahatsız edilmemek için Mevlana evdeki tüm herkesi bir yerlere göndermiştir. Çünkü karşıdaki insanda bulunan derinliğin farkındadır. İşte aşağıda anlatacağımız vaka, hocaların hocasını eğiten hocanın verdiği ilk derstir. Dikkatlice okunup, üzerinde düşünülmesinde bu nedenle büyük fayda vardır.

Şems muhabbete başlamadan önce, Mevlana'ya bir isteği olduğunu söyler. "Başüstüne," der Mevlana da... Ama duyduğunda çok şaşırır; Şems bir testi şarap istemektedir. Mevlana bu isteğin mecazi bir anlamın ardına gizlenip gizlenmediğini kavramaya çalışır. İnce bir üslupla karşıdakini kırmadan sorar. Fakat aldığı cevap açıktır; Şems şarap istemektedir. Herkesin bildiği şarap... Ardında başka bir mana falan yoktur bu isteğin. Şaşırmıştır. Ama her ne kadar şaşırsa şaşırsın, yargılamaz, eleştirmez, ses çıkarmaz, belki de karşıdaki insanın bilgisinden alacağı şeye bakar sadece...

Fakat bir sorun vardır. Evde şarap almak için göndereceği kimse yoktur. Çünkü herkese izin vermiş veya bir yerlere göndermiştir. Giyinir sırtına cübbesini çıkar dışarıya. Ama endişelidir, çünkü bugüne kadar ağzına ne içki vurmuş, ne evine içki sokmuş ne de birinden almış veya alınırken görülmemiştir. Şarabı bulacağı tek yer aşağıdaki Yahudi mahallesidir. O yöne doğru yürümeye başlar. Canı sıkılmıştır. Ama bu kadarla da bitmez. Biraz sonra karşıdaki kalabalığı görünce anımsar; bugün pazar kurulmuştur her zamanki gibi... Pazar yerini geçer. Kalabalık kendisine yol verir, insanlar büyük hürmet göstermektedir. Verilen selamları alır. Dalgınlığı nedeniyle ara sıra unutsa da o da pek çok insana selam verir. Pazardan çıkınca biraz daha yürür ve Yahudi mahallesine ulaşır. Utana sıkıla bir kapıyı çalar.

Geri dönerken mecburen pazar yerini geçecektir tekrar. Cübbesini giymiş olduğu için memnundur.

Şarap testisini cübbenin altına saklar bir eliyle ve pazarın içine tekrar girer. Yine selamlaşmalar, hürmet dolu bakışlar arasında yürür yoluna. Ama bir müddet ilerledikten sonra olanlar olur. Pazarın en kalabalık yerinde ayağı basit, küçük bir taşa takılır. Yere düşmesiyle birlikte testi kırılır. Toprakta yapıma kabın parçaları etrafa saçılır. Keskin ve yeterince iyi üretilmiş bir şarap kokusu her yana yayılır. Tüm gözler onun üzerine çevrilir. Üzerindeki giysiler, tümünden kıpkırmızı boyanmıştır. Ellerinden ve kollarından yere şarap damlamaktadır. İnsanlar kim bilir neler düşünmektedirler hakkında o anda. Tüm itibarını yitirmiştir. Bunca yıldır insanların kendisi hakkında en ufak bir yanlış görmeyeceği kadar lekesiz ve örnek bir insan olmaya çalışmıştır. Ve başarmıştır da bunu. Şimdi ise tüm bu çaba sıradan bir taş parçası ve bir testi şarap yüzünden mahvolup gitmiştir. Ve Mevlana bunları da düşündükçe yüzünün rengi şarabın renginden daha kırmızı bir hale gelmektedir. Önce yerdeki testi parçalarını toplamaya çalışır. Sonra afallamış bir durumda bundan vazgeçer. Ne yapacağını şaşırmıştır. Elinde kalan birkaç kırık parça ile evine döner.

Belki kızmıştır. Kim bilir?... Bugün buradan bir şey söylemek zor. Çünkü içinde o an hissettiği duyguların başkaca bir tanığı yoktur kendisinden gayrı. Ama kesin olan bir şey varsa; kızdıysa bile o an o duyguyu da bastırıp, Mevlana olmanın nezaketinden bir şey kaybetmediği ve eve geldiğinde asla bir tek kötü söz bile söylemediğidir. Sesinin tonuna bile en ufak bir öfke veya sitem yansıtmamıştır. Ama, belki konduğu kendisi yüzünden düştüğü durumu görsün diye, belki de o şaşkınlıkla ne yaptığını bile fark etmeden, Şems-i Tebrizi'nin karşısına o vaziyette çıkar.

Fakat ikinci bir şaşkınlık daha yaşayacaktır. Şems özür dilemek yerine, şarap içmekte ısrar eder ve isteğini yineler.

Mevlana gider, üzerini değiştirir. Evden çıkar, pazar alanını geçer, aynı kapıyı çalar. Ve geri döner. Fakat bu kez dönerken testi gizlemeye çalışmaz. Belki artık gizleyecek bir şey kalmadığı içindir de ondan. Çünkü utanacağı kadar utanmıştır zaten. Kaybedecek bir şeyi kalmamıştır bu anlamda. Belki de anlamıştır... Bildiğimiz bir şey varsa o da, o testi gösteren gösteren kalabalığı geçtiğidir, ikinci kez üzerine dönen şaşkın bakışlar arasında.

Eve girer. Şarap testisini Şems-i Tebrizi'ye uzatır.

Şems oturduğu yerden kalkar. Testiyi alır ve masanın üzerine koyar. Sonra Mevlana'ya döner ve şöyle der:

– “İlk dersimiz tamamlandı...”

*

Rivayetlerde farklılıklar olabilir. Affola....

YİTİRİLMİŞ HAYATLAR

Farkındayım. Ama bu benim kaderim.

Yeteneksizlik, yaşama beceriksizliği doğuştan gelir, daha ilk dakikadan ilk saniyeden başlayarak. Herkes, her şey, yeryüzünde var olan düzen ve işleyiş sana karşıysa yapacak, yapılabilecek hiçbir şey yoktur maalesef. Elden hiçbir şey gelmez. Bir kafese kapatılmış gibi kısılır kalırsın. Uğraşmak boşunadır. Bütün ömrün boyunca her şeyi eline yüzüne bulaştırırsın. Elini attığın, tuttuğun her işte rezil olursun.

Okul hayatın başarısızlıklarla dolar taşar. Sen anlamak istedikçe, tüm dersler karmaşıklaşır; sen öğrenmek istedikçe tüm kitaplar tüm hocalar anlaşılmazlaşır. Hepsi yeteneksizdir, yetersizdir.

İş Yok! Çalışmak istersin, işe almak için deneyim isterler, sertifika isterler, belge isterler. Referans isterler. O sertifikayı alırsın, bu kursa gidersin, falanca belgeyi almaya hak kazanırsın... Kusura bakmayın, şartlar değişti, o elinizdekiler artık yetersiz derler. Deneyiminiz yoktur. Herkes deneyimli eleman isteyince, deneyimsiz olanlar o deneyimi nerede edinecektir? Kafan almaz, cevap bulamazsın bu kadar basit bir soruya bile... Kıvranır durursun da asgari ücrete bile talim edecek bir iş bulamazsın. Etrafındakiler, ailen, tanıdıkların “çalışmıyorsun, iş bulmuyorsun” diye burnundan getirirler. Kimse anlamaz seni. Aslında hiçbirisi ağzını açmasa bile sen zaten ruhsal dengeyi bir kez daha sarsıntıya uğratacaksındır, üç kuruşu bulmak ne mümkün. Yine de kimse susmaz. Elleri geçirmişlerdir seni bir kere. Herkes konuşur.

Çalışma hayatın berbattır. Amirlerin seni sevmez, daha ilk gördükleri dakikadan itibaren senden hoşlanmazlar, arkandan dedikoduların yapılır ve bunlar kulağına gelir. Soruşturmalar, incelemeler, önüne gelip giden yazılar alışkanlık yapar. “Konuyla ilgili olarak ifadenizi yazmanız...”, “belirtilen husus hakkında bilmem kaç gün içinde savunmanızı vermeniz...” rica olunur. Dilekçede arz yerine rica etmişsin, olmamış. O olmadı, bu olmadı. Bunalırsın, cinnet geçireceğini sanırsın. Olmadı, basarsın istifayı.

Yeni bir iş bulursun. Herkesin bir kariyer basamağı olarak gördüğü durumlar senin için bir cehennem azabına dönüşür. Bir dilekçeye bakar; yaz dilekçeyi ver istifanı, idari görev senin neyine...

Askerde disiplin koğuşlarına girip çıkarsın, sırsıllaşır, arsızlaşırsın.

Farkındasıdır. Farkında olmak öyle sanıldığı gibi her şeyi düzeltmeye yetmez. Farkındasıdır ama o yaşama yeteneksizliği yapışmıştır yakana bir kere.

Verdiği borçlar geri dönmez. Elini attığın tüm ticari girişimler yürümez. Açtığın işyerleri batır. Kefil olursun, kazık yersin. Ortak bulursun sahtekar çıkar...

Nafile... Hiçbir çıkış yolu bulamazsın.

Ve sonunda yapayalnız kalırsın. O yalnızlık çığ gibi büyür. Bir okyanus kadar derinleşir. Derinleştikçe de anlarsın ki, aslında yalnız kalmamışsın; en başından beri zaten yalnızsın. Hem de yapayalnız... Kronikleşen başarısızlıkların, artan beceriksizliklerin belirginleştirdiği, su yüzüne çıkardığı, yaşam yolunun kurguladığı bir yalnızlıktır bu.

Çocukluğundan beri, oynadığın her sokak oyununda, atari salonlarındaki her jetonuna iddiada, arkadaşlarınla yaptığın her basit müsabakada, maçta bile yenilmişsen, kazandığını hiç anımsamıyorsan bunun yalnızlıktan başka bir adı olamaz.

İstedğim gibi yaşamayı uzağından veya yakınından beceremedim. Üzgünüm.

Gecenin bu vaktinde bu yazıyı adam gibi yazacak temiz, boş, bembeyaz kağıtlar bulmayı bile beceremedim. Fotokopilerin, dolu kağıtların arkalarına yazıyorum bu yetenek fukarası yazıyı. Öyle yorgun, öyle çaresiz ve öyle yalnızım ki, hayat bende kördüğüm olmuş. Sanki hayatın kördüğümü benim.

Evet; yorgun, çaresiz ve yalnızım...

İnsanı kuşatan, sarıp sarmalayan, kaçışı kurtuluşu olmayan bir lanettir bu yalnızlık belki de. Uyurken, gezerken, dinlenirken, gülümserken, çalışırken, kalabalıkların içindeyken bile bilincinin derinliklerinde bir kuytuda; orada olduğunu, daima orada olacağını, senin peşini bırakmayacağını usul usul, sinsice ve sürekli olarak sana fısıldayan o yalnızlık.

Ben kendi kaderine hapsolmuş bir insanım. Çaresi yok, kaçışı kurtuluşu yok. Ben buyum, bu yazgıyı yaşamak zorundayım. Dedim ya, bu benim kaderim. Her şeyi berbat etmek benimle birlikte gelişen ama esasında benden kaynaklanmayan, yaşamın benim üzerimden yansıması olan bir özellik. Böyle olmasını ben tercih etmedim. Bu benim seçimim değildi ve olamaz da. Ama bu kadere mahkumum ve değiştirme olanağım yok. Öyle bir hak tanınmamış bana.

Beceriksizlik gölgem gibi beni sürekli izleyen bir illet... Anla diyorum, beni anla. Ama anlatamıyorum ki... Kendimi ne sana ne de kimseye anlatamıyorum. Anla desem ki neye yarar? Anlatamadıktan sonra. Anlatmayı becerebilsem bu yazı bu kadar uzun sürmez, bu kadar uzun sürmesine rağmen yine de eksik kalmazdı.

MUTLULUK

Bir anda geliverir... Hiç beklemediğiniz bir anda... Çalışma odanızda oturmuş dinlenirken, yatağınıza uzanmış tavana bakarken, bir karakolun önünde nöbet tutarken, bir sınıfta ders anlatırken, bir hastaya reçete yazmış gönderirken, genişçe bir alana toplanmış askerlerin içtimasını alırken... Bir bahçede, parkta, kafede oturuyor da olabilirsiniz; bir sonbahar günü rüzgarda veya kışın ayazda karlara bata çıka yürüyor da... Tek başınıza olmanızın veya yanınızda birisinin bulunmasının hiçbir önemi yoktur.

Bir anda geliverir...

Sadece birkaç saniye veya birkaç dakika sürer. Ne zaman geleceğini, tam olarak ne kadar süreceğini asla bilemezsiniz. Ama pek sık rastlanan bir durum değildir bu. Arada bir olur. Belki yılda bir iki kez... Çok fazla uzun da değildir. Olsa olsa dakikalarla ölçülür en fazla. Arada bir yaşarsınız onu. Hiç beklenmedik bir anda kaplar tüm benliğinizi... Şaşırsınız... Bir anda gelir mutluluk...

O kısacık zaman diliminde derin bir huzur duyarsınız... Elinizdeki çay veya kahve, belki kalem veya enjektör size inanılmaz bir coşku ve dinginlik verir. Evet coşkuyu ve dinginliği bir arada yaşarsınız... Zihniniz, gönlünüz, düşünceleriniz, düşleriniz bir okyanus kadar coşkundur ama bedeniniz kıpırdamak istemez, ağı ağır hareket eder, o anın tadını çıkarırsınız. Sakin sakin bekler, elinizdeki bardaktan o yudumu yavaş yavaş alırsınız. Var olduğunuza şükredersiniz. Her şey yolundadır. Evet, pürüzleri silip atar zihniniz ve aklınız. Ayrıntılar kaybolur. Onlara takılmazsınız. Derin bir mutluluk sadece... Anlatmak mümkün değildir. Hiçbir özel ve önemli sebebi yoktur. Özel bir gün değildir, hiç kimse hiçbir şey yapmamıştır sizin için. Yine de o basit zaman diliminde bulmuştur sizi mutluluk. Zaten bunlarla ilgisi de hiç yoktur. Kendinizi evrenin parçası olarak algıyorsunuz farkında olmasanız da, adını koyamasanız da. Tüm kainatla bütünleşirsiniz. Bütünleştiğinizi hissederseniz. Esen rüzgar, odaya dolan sıcak hava, dışarıdaki kamyonun sesi, kuşların cıvıltısı, apartmanda bağırان çocuk, sedyede yatan kolu kırık adam, dersi kaynatan öğrenci grubu... Hepsi gözünüze güzel görünür, kulağınıza hoş gelir... “Yaşamak varmış,” “ iyi ki şu an burada varım,” diye geçer içinizden. Gerisi boş... Alternatif ve daha iyi bir hayat arzunuz, ideal yaşam beklentileriniz, bir üst toplumsal sınıfa geçme çabalarınız gözünüzde bir hiçtir artık. Hiçbir önemi yoktur bunların. Elinizdekilerin size yettiğine kanaat edersiniz. Sadece o an orada bulunduğunuz ve o koltukta oturuyor olduğunuz için mutlu olursunuz.

O saniyeler veya dakikalar sizi dinlendirir. Ruhunuza ve bedeninize enerji yükler. Ve o enerji size zindelik verir. Sizi haftalarca ve hatta aylarca ayakta tutar. Dinlenmenizi -en azından ruhen- sağlayan şey tatiller, uzun geziler değildir. O birden bire gelen saniyeler ve dakikalardır. Haftalarca sürececek bir tatilin bile bu birkaç dakika kadar büyük bir dinlendirici etkisi olmadığına şaşırsınız.

Sonra ansızın geldiği gibi gider sessizce o mutluluk... Karmaşa, koşturmaca, telaş, gürültü, patırtı, stres yeniden başlar... Ama o birkaç saniye veya dakika yetmiştir size. Uzunca bir zaman dilimi boyunca size yetecek, sizi zamanın akışı boyunca ilerideki bir noktaya kadar götürecek gücü verecektir. Beklemediğiniz bir anda geri gelmek üzere...

ÖLMEK

-Babaannemin ölümünün ardından, 2018 yılında-

Ölebilmek...

Dışarıda rüzgar, ağaçların dallarını yavaş yavaş hışırdatırken... Güneş, tertemiz bir gökyüzünde, ufka sapsarı gömülürken... Günün son ışığı içeriye dolarken... Birazdan sonsuzluğa karışacak olmanın korkusuyla... Yine de yaşamın değerini ve önemini bilerek... Evin başka bir köşesinde kaynatılan dibine yanmış koyun sütü kokusunun her tarafa yayıldığı, kireç badanalı bir odada... Ve kapının hemen ağzında çocuklar senin ölüyor olduğunu umursamadan koşuştururlarken... Bir bahar gününde, yağmurlar yağarken ölmek... Dışarıda, pencerenin önündeki ağaçta ıslanan güllerin kokusu, bir buğu gibi yükselen yoğun toprak kokusuna karışırken ve dallarına yuva yapmış bülbüllerin, birazdan hava kararınca ötmeye başlayacağını aklında tutarak... Bahçede sen öldükten sonra, bu gece gezinecek olan kirpinin de bir gün aynı yazgıyı paylaşacağını ve onun da seninle aynı sonsuzluğa katılacağını düşünerek... Hepimizin içinde var olduğu, yemyeşil ve toprak kokan doğa aynı zamanda zihnimize karışırken... Aralık camdan yağmurun sesi, hafif esintiyle birlikte içeriye girip dağılırken... Yıllardır meyvelerini ellerinle koparıp yediğin ama şu anda ulaşmaya mecal bulamadığın elma ağacının senden sonra da çiçek açacağını, ama yine de onun da henüz bir çekirdek olduğu, tohumdan geldiği yere döneceğini birazdan vereceğin son nefes gibi hissederek ölmek... Hemen bahçenin ilerisinde akan çağiltılı derenin daha büyük bir ırmağa kavuştuğunu idrak edebilecek açık bir bilinçle gözlerini kapayabilmek... İçinde defalarca yüzdüğün, balık tuttuğun, tarlanı suladığın suyun coşkun sesini benliğinin derinliklerinde işiterek... O ırmağın içinden çıplak ayakla geçerken olduğu gibi huzur duyarak... Kalkmaya gücünün yetmediği yatağın içinde şu anda korkuyla can çekişirken bile ruhunun, çayırlarda koşarken yeleleri rüzgarda dalgalanan atlar gibi özgür olduğunu tüm varlığıyla duyumsayarak... Geçmişin ve geleceğin içinde erimek, kainatla bütünleşmek...

MUSKA

Aşağıdaki mesel, içeriği itibariyle anonim bir halk anlatısıdır. Yazar yalnızca kendi üslubuyla yeniden şekillendirmiştir.

Ülkenin birisinde bir padişah ve onun da çok güzel bir kızı varmış; kız o kadar güzelmış ki, cihana nam salmış, bir sürü taliplisi varmış tabii ki; krallar, sultanlar, hanlar, şehzadeler evlenebilmek için yanıp tutuşuyorlarmış onunla. Bu padişahın bir de veziri varmış; köylü çocuğuymuş vezir, okumuş, yükselmiş saraya kadar girmiş. Köydeki anasından başka da kimseciği yokmuş bu fani Dünya üzerinde. Vezirin gönlü padişahın begüm kızında... Yanar tutuşurmuş bu aşkla; arada karşılaşır, göz göze gelirlermiş; anlarmış ki kızın gönlü de kendinde. Ama o, koca padişahın kızı, istese verirler mi hiç? Hatta kelleden olmak bile var işin ucunda, sen kimsin ki haddini bilmeyesin; en iyi ihtimal saraydan kovulmak... Ama artık bu sevdadan da duramaz halde; ne yapacak şaşırılmış kalmış.

Padişah köpek yarışlarına meraklıymış, hatta hastalık halindeymiş bu merakı; ama bunca yıldır bir kere bile kendi köpekleri kazanamazmış, kahrolurmuş buna; bir kere, sadece bir kere kazansa muradına erecekmış. Ama yok. Olmayınca olmuyor işte. Dünyanın sefasını, memleketinin saltanatını süren bu ihtişamlı sultan, ol görüp de bir köpek yarışından mutlu ayrılamazmış. Tek bir kere kazansa içi soğuyacak, gönlü ferahlayacakmış ama yok işte. Nasip kismet... Yarışlardan sonra kırar geçirirmiş ortalığı; kimse aylarca yanına yaklaşmaya cesaret edemezmiş.

Vezir geceler boyu düşünmüş taşınmış, nasıl alırım bu kızı ben diye. En sonunda da bulmuş çözümü; tamam, demiş kendi kendine.

Padişah'tan, anasının hastalığını bahane ederek bir ay izin almış, evindeki uşakla hizmetçiye izin vermiş, yükte hafif pahada ağır ne varsa satmış savmış; altınını parasını almış yanına düşmüş yola; il il, köy köy dolanmış memleketi. Ülkenin en iyi köpeğini arıyormuş. İyi köpekler buluyormuş ama deniyormuş, bakıyormuş istediğine rastlayamıyormuş bir türlü; hiçbir yarışlardan birinci çıkacak tıynetle değilmiş bu hayvanların. En sonunda köyün birisinde bir köpeğe rastlamış ki, sormayın; tazi cinsinden, toprak rengine bir hayvan... Şahin gibi uçuyor, yıldırım gibi çakıyormuş; o güne kadar izlediği yarışların tümünde gördüğü köpeklerden kat kat daha hızlıymış.

“Tamamdır,” demiş ve köpeğin sahibi köylüyle tutuşmuşlar pazarlığa; köylü kurnaz mı kurnazmış, anlamış karşısındaki adam için böylesi bir köpeğin çok önemli olduğunu, soymuş soğana çevirmiş veziri; elinde avucunda ne varsa almış. Cebinde üç beş kuruş bir şey kalmış koca vezirin, onu da kendinden ziyade köpeğin karnını doyurmaya harcamış gidene kadar. Başkente ancak güç bela dönebilmiş; yarışlardan önceki gece aç, sersefil eve girdiğinde cebinde metelik bile yokmuş. “Vakit çok geç olmadan Şeyhülislamın yanına gideyim de köpeğime bir de muska yazdırayım, tam olsun,” diye düşünmüş. Şeyhülislama eli boş gitmek olmaz, ama kesede mangır yok, dolapları açmış bakmış, hepsi tamtakır. Elinde yolda gelirken aldığı bir koyun budu var onu da köpeğe yedirecek. Ne yapsın,

“Hayvan zaten tok,” demiş kendi kendine, eti sarmış sarmalamış düşmüş yola, varmış Şeyhülislamın evine. Elini öpmüş, durumunu anlatmış, bir muska istemiş bu soylu hayvana. Eti de hediye diye vermiş Şeyhülislama. Ama adamın suratı asılmış, belli ki hediyeyi beğenmemiş, fakat karşısındaki sonuçta Padişahın veziri, yarın bir gün işi düşecek; yazmamak olmamış tabi. Çıkarmış kavuğunu kafasından; “Tü!” demiş kalemin ucuna, yazmış muskayı, bağlamış köpeğin boynuna; ama suratından düşen de bin parçaymış.

O sene yarışlar kendi ülkelerinde tertiplenecekmiş, ertesi gün vezir erkenden kalkmış, köpeği yarışlara yazdırmış. Öğleden sonra Padişah ve maiyeti; diğer ülkelerin kralları, yöneticileri gelmiş oturmuşlar ala sayvana; halk da hınca hınç doldurmuş alanın etrafını. Borazan sesiyle başlamış yarışma; köpekler fırlamışlar, koşmuş durmuşlar, yenenler bir üst basamağa çıka çıka varmışlar son yarışa, lafı uzatmayalım; onu da kendi tazısı kazanınca vezirin gözleri ışıldamış. Padişahın haberi yok ya, onun da başı bir kere daha öne eğilmiş, bizim köpek yine kaybetti diye; sonra sormuşlar bu kimin köpeği, hangi kağanın tazısı diye, kimseden çıt çıkmamış. Bir adam gönderip aşağıya sordurtmuşlar, koşa koşa başka birisiyle dönmüş gelmiş gönderilen adam. Yanındaki görevliye sorduklarında;

– Sizin ya Sultanım, demiş.

Padişah şaşırılmış tabi. “Nasıl olur?” diye sormuş, “Benim köpek bu değil...”

Görevli;

– Yok Sultanım, demiş. “Bu köpek sizin, hem de veziriniz kendi elleriyle getirip, köpeği sizin adınıza yarışmaya soktu. Üstelik bana teslim etti; işte kendisi de burada, sorun ona.”

O anda dünyalar padişahın olmuş, yan tarafa dönmüş, bakmış veziri yanında ayakta bekliyor gülümseyerek.

– Doğru mu bu? diye sormuş.

– Doğrudur sultanım, diye cevaplamış o da.

– Mademki, beni sevindirmek için yaptın bunu, ben de seni sevindireceğim, demiş padişah; “Dile benden ne dilerse, gücüm yetiyorsa yerine getireceğim.”

– Ne dilersem mi?

– Evet, ne dilerse...

Vezirin aradığı fırsat eline geçmiş artık; daha durur mu, lafı gediğine oturtmuş.

– Eğer müsaade buyurursanız, kızınızla evlenmek isterim.

Padişah şöyle bir duraklamış ama onca insanın, kralların, şahların, sultanların yanında verdiği sözden artık cayamamış; çok kötü tongaya basmış ama hem de öyle sevinçliymiş ki onu bile gözü görmemiş;

– Ne zaman istersen o zaman başla düğün hazırlıklarına, demiş.

Vezirin ağzı kulaklarına varıyor, içi içine sığamıyor; ne diyeceğini bilemiyormuş. Neden sonra Padişah demiş ki;

– Şu soylu hayvanı getirin de bir yakından göreyim.

Birazdan köpek önündeymiş, bakmış, incelemiş kendisi de orada bulunan herkes de. Sonra, Padişah sırtını okşamış, başını sevmiş derken hayvanın boynunda eline bir şey takılmış. Bakmış, tasma değil, ucunda bir şey takılı. Vezirine dönmüş;

– Nedir bu? diye sormuş.

Vezir yanıtlamış;

– Muskadır sultanım. Biraz da onun sayesinde kazanmıştır yarışı.

Padişah merak etmiş;

– Kime yazdırdın peki?

– Şeyhülislamınız, yazdı sultanım.

Padişah şaşırmış;

– Bizim Şeyhülislamın yazdığı muskadan hayır gelmez ama, demiş şaşıarak. Biraz duraksadıktan sonra; “Hayvanın boynundan çıkarıp açın şu muskayı hele,” diye emir vermiş.

Aman padişahım çarpılırız, falan dedilerse de laf anlamamış, açtırmış; görevlilerden birisi korkarak çıkarmış hayvanın boynundan, açıp önce kendi içinden okumuş; yüzü karışmış, renkten renge girmiş. Padişah;

– Sesli oku da duyalım, demiş.

Görevli de okumuş:

Tamah ettim etine,
Muska yazdım itine;
Kazansa da neyime,
Kazanmasa bana ne. (*)

*: Halk ağzında son iki mısranın argo ifadelerle söylendiği varyasyonları da mevcuttur.